

II. DODATKOWE INFORMACJE I OBJAŚNIENIA DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

1. Informacja o spełnieniu przez Bank wymogów, o których mowa w art. 128 ustawy – Prawo bankowe:

Bank spełnia wymogi o których mowa w art. 128 ustawy – Prawo bankowe. Na dzień 31.12.2018 roku fundusze własne Banku wynoszą: 64 488 414,17 PLN, to jest 14 997 305,62 EUR przeliczone wg kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski obowiązującego w dniu sprawozdawczym (1 EUR = 4,3000 PLN), w tym wkłady niepieniężne w kwocie 0,00 zł. Rachunek funduszy własnych został przeprowadzony zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013r. (CRR) i Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013r. (CRD),

Wyszczególnienie:	Wartość na 31.12.2017 r.:	Wartość na 31.12.2018 r.:
Fundusze własne, w tym:	56 451 411,41	64 488 414,17
Kapitał Tier I, w tym	48 173 098,16	51 495 807,38
Kapitał podstawowy Tier I	45 696 891,64	49 495 807,38
Kapitał dodatkowy Tier I	2 476 206,52	2 000 000,00
Kapitał Tier II	8 278 313,25	12 992 606,79
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko, w tym	33 704 325,50	31 993 972,95
z tytułu ryzyka kredytowego:	29 276 680,89	27 689 706,93
z tytułu ryzyka walutowego:	-	-
z tytułu ryzyka operacyjnego:	4 427 644,61	4 304 266,02
Łączny współczynnik kapitałowy	13,40	16,13
Współczynnik kapitału Tier I	11,43	12,88
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	10,85	12,38
Kapitał wewnętrzny obowiązujący na koniec okresu	326 445,00	1 991 389,23

2. Bank prowadzi obsługę rachunków w walutach obcych. Dane dotyczące walutowej struktury aktywów i pasywów:

Działalność dewizową Bank prowadzi od kwietnia 2004r., zgodnie z decyzją Komisji Nadzoru Bankowego 398/2003 z 30 października 2003r. Bank prowadzi działalność dewizową w zakresie:

- ☐ skupu i sprzedaży wartości dewizowych;
- ☐ pośrednictwa w dokonywaniu rozliczeń w kraju z nierezydentami;
- ☐ otwierania i prowadzenia rachunków w walutach obcych.

Ww. działalność prowadzona jest w trzech walutach: USD, EUR i GBP. Na koniec każdego dnia roboczego Bank dokonuje wyceny sald kont prowadzonych w walutach obcych na złote. Do wyceny Bank stosuje kurs średni NBP (tzw. Fixing).

W księgach Banku na dzień 31 grudnia 2018 roku występują aktywa oraz pasywa wyrażone w polskich złotych oraz w walutach obcych, które zostały przeliczone na polskie złote po obowiązującym w w/w dniu średnim kursie ustalonym dla danej waluty przez NBP, tj.:

USD	-	3,7597 zł
EUR	-	4,3000 zł
GBP	-	4,7895 zł

Walutowe pozycje aktywów:

Lp.	Pozycja bilansowa:	USD	EUR	GBP
1.	Kasa	80 308,00	232 865,00	62 395,00
2.	Należności od sekt.finansowego	141 850,53	2 496 355,30	207 491,16
	RAZEM:	222 158,53	2 729 220,30	269 886,16

Walutowa struktura aktywów w przeliczeniu na złote:

Lp.	Pozycja bilansowa:	Wartość [PLN]:	W tym					
			USD [w PLN]:	Struktura:	EUR [w PLN]:	Struktura:	GBP [w PLN]:	Struktura:
1.	Kasa	10 990 524,87	301 933,99 zł	2,40%	1 001 319,50 zł	7,95%	298 840,85 zł	2,37%
2.	Należności od sekt.finansowego	338 452 211,40	533 315,44 zł	0,15%	10 734 327,79 zł	3,06%	993 778,91 zł	0,28%
	RAZEM:	349 442 736,27 zł	835 249,43 zł	0,23%	11 735 647,29 zł	3,23%	1 292 619,76 zł	0,37%

Udziały poszczególnych walut w sumie aktywów:

Waluta:	Kwota:	Kwota w przeliczeniu na PLN:	Udział w sumie aktywów:
USD	222 158,53	835 249,43 zł	0,11%
EUR	2 729 220,30	11 735 647,29 zł	1,52%
GBP	269 886,16	1 292 619,76 zł	0,17%
PLN	758 521 748,67	758 521 748,67 zł	98,21%
	x	772 385 265,15	100,00%

Należności od sektora niefinansowego w walutach obcych - nie wystąpiły.

Należności od sektora samorządowego w walutach obcych - nie wystąpiły.

Walutowe pozycje pasywów:

Lp.	Pozycja bilansowa:	USD	EUR	GBP
1.	Zobowiązania wobec sektora niefinansowego	226 089,57 zł	2 726 126,66 zł	266 934,09 zł
	RAZEM:	226 089,57 zł	2 726 126,66 zł	266 934,09 zł

Walutowa struktura pasywów po przeliczeniu na złote:

		W tym						
Lp.	Pozycja bilansowa:	Wartość	USD	Struk-tura:	EUR	Struk-	GBP	Struk-tura:
		[PLN]:	[w PLN]:		[w PLN]:		[w PLN]:	
1.	Zobowiązania wobec sektora niefinansowego	642 458 163,75 zł	850 028,96 zł	0%	11 722 344,64 zł	2%	1 278 480,82 zł	0%
	RAZEM:	642 458 163,75 zł	850 028,96 zł	0%	11 722 344,64 zł	2%	1 278 480,82 zł	0%

Udziały poszczególnych walut w sumie pasywów:

Waluta:	Kwota:	Kwota w przeliczeniu na PLN:	Udział w sumie pasywów:
USD	226 089,57	850 028,96	0,11%
EUR	2 726 126,66	11 722 344,64	1,52%
GBP	266 934,09	1 278 480,82	0,17%
PLN	758 534 410,73	758 534 410,73 zł	98,21%
	x	772 385 265,15	100,00%

Zobowiązania wobec sektora finansowego w walutach obcych – nie wystąpiły.

Zobowiązania wobec sektora budżetowego w walutach obcych – nie wystąpiły.

3. Dane o źródłach pozyskania depozytów z uwzględnieniem podziału na branżowe i geograficzne segmenty rynku.

Branżowe segmenty rynku:

Branża gospodarki:	wartość bilansowa na 31.12.2017 r.:	udział na 31.12.2017 r.:	wartość bilansowa na 31.12.2018 r.:	udział na 31.12.2018 r.:
1	2	3	4	5
ADMINISTRACJA PUBLICZNA	28 214 539,52	4,46%	18 655 858,05	2,70%
BUDOWNICTWO	24 637 374,54	3,90%	43 129 788,61	6,24%
DOSTAWA WODY	2 277 581,34	0,36%	907 164,80	0,13%
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA	2 530 469,56	0,40%	2 141 284,32	0,31%
DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA I TECHNICZNA	7 152 333,10	1,13%	3 774 989,41	0,55%
DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA	1 666 329,01	0,26%	1 768 873,02	0,26%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	929 507,60	0,15%	479 762,13	0,07%

DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	15 775 805,66	2,49%	20 669 269,59	2,99%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	1 405 068,65	0,22%	1 954 159,46	0,28%
EDUKACJA	257 450,95	0,04%	292 983,51	0,04%
GÓRNICTWO I WYDOBYWANIE	116 599,33	0,02%	182 366,41	0,03%
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE	15 670 321,76	2,48%	17 237 677,85	2,49%
INFORMACJA I KOMUNIKACJA	1 315 153,82	0,21%	417 093,06	0,06%
OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA	17 585 122,92	2,78%	20 108 211,63	2,91%
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	6 333 284,29	1,00%	5 887 179,56	0,85%
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	21 087 232,02	3,33%	18 134 131,14	2,62%
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO I RYBACTWO	11 579 421,39	1,83%	14 462 766,22	2,09%
TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	4 625 262,88	0,73%	5 467 540,24	0,79%
POZOSTAŁE BRANŻE	5 371 723,08	0,85%	3 501 130,89	0,51%
OSOBY FIZYCZNE*:	463 952 334,90	73,35%	512 213 240,60	74,09%
RAZEM:	632 482 916,33	100%	691 385 470,49	100%

Geograficzne segmenty rynku:

Gmina:	wartość bilansowa na 31.12.2017 r.:	udział na 31.12.2017 r.:	wartość bilansowa na 31.12.2018 r.:	udział na 31.12.2018 r.:
1	2	3	4	5
Powiat radomszczański	431 256 813,86	68,18%	476 436 629,17	68,91%
Miasto Częstochowa na prawach powiatu	36 678 130,01	5,80%	49 661 034,04	7,18%
Powiat pajęczański	29 517 626,03	4,67%	35 300 933,35	5,11%
Powiat kłobucki	17 705 268,09	2,80%	18 608 872,65	2,69%
Powiat piotrkowski	18 824 224,49	2,98%	18 075 471,10	2,61%
Miasto Piotrków Trybunalski na prawach powiatu	10 766 175,35	1,70%	14 007 830,27	2,03%
Powiat wieluński	22 960 694,27	3,63%	13 048 924,04	1,89%
Powiat łódzki wschodni	13 001 078,81	2,06%	12 906 622,70	1,87%
Powiat częstochowski	9 690 947,34	1,53%	9 740 421,83	1,41%
Miasto Łódź na prawach powiatu	6 603 080,99	1,04%	8 384 197,78	1,21%
Pozostałe	35 478 877,08	5,61%	35 214 533,56	5,09%
RAZEM:	632 482 916,33	100%	691 385 470,49	100%

4. Informacja o strukturze koncentracji zaangażowania Banku w poszczególne jednostki, grupy kapitałowe, branżowe i geograficzne segmenty rynku wraz z oceną ryzyka związanego z tym zaangażowaniem.

Struktura zaangażowania w 10 największych klientów Banku:

Podmiot	zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe na 31.12.2017 r.:	udział w obliżu kredytowym i pozabilansie na 31.12.2017 r.:	zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe na 31.12.2018 r.:	udział w obliżu kredytowym i pozabilansie na 31.12.2018 r.:
1	2	3	4	5
KLIENT 1	14 026 277,81	3,18%	12 022 405,61	2,88%
KLIENT 2	10 198 376,37	2,31%	9 416 795,60	2,26%
KLIENT 3	9 765 008,93	2,21%	8 010 350,74	1,92%
KLIENT 4	7 966 683,25	1,80%	7 487 714,26	1,79%
KLIENT 5	7 657 199,20	1,73%	6 613 716,25	1,59%
KLIENT 6	6 845 280,83	1,55%	6 373 459,89	1,53%
KLIENT 7	6 291 294,11	1,42%	5 999 850,00	1,44%
KLIENT 8	5 623 213,30	1,27%	5 854 188,71	1,40%
KLIENT 9	5 481 517,71	1,24%	5 793 196,10	1,39%
KLIENT 10	5 265 755,36	1,19%	5 699 151,10	1,37%
RAZEM:	79 120 606,87	x	73 270 828,26	x

Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów jest w banku monitorowane zgodnie z art. 395 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych nr 575/2013 (CRR), zgodnie z którym, Bank nie przyjmuje na siebie ryzyka ekspozycji wobec klienta lub grupy powiązanych klientów, której wartość przekracza 25% wartości uznanego kapitału.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku limity koncentracji nie były przekroczone. Na dzień 31 grudnia 2018 roku poziom ryzyka koncentracji Banku z tytułu największego zaangażowania wobec pojedynczego podmiotu wyniósł 18,64 % uznanego kapitału Banku (na dzień 31 grudnia 2017 roku było to 24,85 %).

Struktura zaangażowania w 5 największych Grup:

Podmiot	zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe na 31.12.2017 r.:	udział w obliżu kredytowym i pozabilansie na 31.12.2017 r.:	zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe na 31.12.2018 r.:	udział w obliżu kredytowym i pozabilansie na 31.12.2018 r.:
1	2	3	4	5
GRUPA 1	14 026 277,81	3,18%	12 022 405,61	2,88%
GRUPA 2	10 568 289,10	2,39%	10 503 920,54	2,52%
GRUPA 3	10 198 376,37	2,31%	9 416 795,60	2,26%
GRUPA 4	10 088 928,46	2,28%	8 640 627,22	2,07%
GRUPA 5	9 456 813,98	2,14%	8 010 350,74	1,92%
RAZEM:	54 338 685,72	x	121 864 927,97	x

Na dzień 31 grudnia 2018 roku największa koncentracja zaangażowania w grupę kapitałową kredytobiorców wynosiła 2,88 % portfela kredytowego Banku (na dzień 31 grudnia 2017 roku 3,18%). Na dzień 31 grudnia 2018 roku największa koncentracja zaangażowania w grupę kapitałową wyniosła odpowiednio: 18,64% uznanego kapitału Banku (na dzień 31 grudnia 2017 roku było to 24,85%).

Koncentracja branżowa na dzień 31.12.2017r. oraz 31.12.2018 r.:

Branża gospodarki:	zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe na 31.12.2017 r.:	udział w obliżu kredytowym i pozabilansie na 31.12.2017 r.:	zaangażowanie bilansowe i pozabilansowe na 31.12.2018 r.:	udział w obliżu kredytowym i pozabilansie na 31.12.2018 r.:
1	2	3	4	5
ROLNICTWO, LEŚNICTWO, ŁOWIECTWO	31 392 372,09	7,11%	31 868 608,73	7,64%
PRZETWÓRSTWO PRZEMYSŁOWE	64 199 220,66	14,54%	72 582 478,91	17,40%
WYTWARZANIE I ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ, PARĘ WODNĄ, GORĄCĄ WODĘ I POWIETRZE DO UKŁADÓW	5 522 743,26	1,25%	7 061 306,87	1,69%
DOSTAWA WODY; GOSPODAROWANIE ŚCIEKAMI I ODPADAMI ORAZ DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z REKULTYWACJĄ	3 505 553,87	0,79%	3 679 307,60	0,88%
BUDOWNICTWO	64 929 118,29	14,71%	63 144 093,97	15,14%
HANDEL HURTOWY I DETALICZNY; NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, WŁĄCZAJĄC MOTOCYKLE	78 168 216,82	17,70%	62 830 989,00	15,06%
TRANSPORT I GOSPODARKA MAGAZYNOWA	9 456 843,70	2,14%	8 485 618,48	2,03%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z ZAKWATEROWANIEM I USŁUGAMI GASTRONOMICZNYMI	12 427 499,31	2,81%	13 010 844,14	3,12%
INFORMACJA I KOMUNIKACJA	4 240 397,20	0,96%	159 115,47	0,04%
DZIAŁALNOŚĆ FINANSOWA I UBEZPIECZENIOWA	300 013,72	0,07%	300 024,13	0,07%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z OBSŁUGĄ RYNKU NIERUCHOMOŚCI	35 450 332,70	8,03%	28 415 745,65	6,81%
DZIAŁALNOŚĆ PROFESJONALNA, NAUKOWA I TECHNICZNA	10 423 732,06	2,36%	7 326 385,44	1,76%
DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE USŁUG ADMINISTROWANIA I DZIAŁALNOŚĆ WSPIERAJĄCA	6 963 140,58	1,58%	9 380 609,05	2,25%
ADMINISTRACJA PUBLICZNA I OBRONA NARODOWA; OBOWIĄZKOWE ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNE	24 318 612,04	5,51%	24 177 731,51	5,80%
EDUKACJA	84 108,50	0,02%	46 137,46	0,01%
OPIEKA ZDROWOTNA I POMOC SPOŁECZNA	10 994 445,04	2,49%	7 771 216,69	1,86%
DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZANA Z KULTURĄ, ROZRYWKĄ I REKREACJĄ	1 041 944,43	0,24%	270 411,68	0,06%
POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	3 427 904,17	0,78%	2 705 946,61	0,65%
NIESKLASYFIKOWANE wg PKD*	74 684 514,96	16,91%	73 955 682,43	17,73%
w tym : OSOBY FIZYCZNE	65 462 667,80	14,83%	71 017 781,79	17,02%
RAZEM:	441 530 713,40	100%	417 172 253,82	100%

*Grupa klientów ujęta w celu kompletności prezentacji danych

W Banku stosowane są limity branżowe, których celem jest ograniczanie poziomu ryzyka związanego z finansowaniem klientów prowadzących działalność w branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego oraz unikanie nadmiernego poziomu koncentracji branżowej.

W strukturze należności dominującym udziałem cechują się branże: Przetwórstwo przemysłowe (17,40%), Budownictwo (15,14%) oraz Handel hurtowy i detaliczny (15,06%).

Bank wylicza wskaźniki jakości kredytowej dla danej branży jako iloraz kapitału zagrożonych ekspozycji danej branży do kapitału ogółem w danej branży. Najgorsze wskaźniki jakości kredytowej obserwujemy dla branż: Pozostała działalność usługowa (37,41%), Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (28,78%), Budownictwo (15,26%) oraz Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości (14,46%). Struktura branżowa portfela kredytowego banku wskazuje, że zaangażowanie banku w 48% oparte jest na trzech wiodących na terenie działania banku branżach, wyłączając kredyty dla osób prywatnych.

Geograficzne segmenty rynku:

Gmina:	wartość bilansowa i pozabilansowa na 31.12.2017 r.	udział na 31.12.2017 r.:	wartość bilansowa i pozabilansowa na 31.12.2018 r.	udział na 31.12.2018 r.:
1	2	3	4	5
Powiat radomski	182 920 894,44	41,43%	179 263 650,86	42,97%
Miasto Piotrków Trybunalski na prawach powiatu	42 750 415,83	9,68%	39 120 362,76	9,38%
Miasto Częstochowa na prawach powiatu	31 124 969,46	7,05%	39 218 291,65	9,40%
Powiat wielki	21 773 729,64	4,93%	19 969 446,62	4,79%
Miasto Łódź na prawach powiatu	21 143 832,41	4,79%	15 110 450,32	3,62%
Powiat kłobucki	15 867 679,75	3,59%	14 119 891,29	3,38%
Powiat częstochowski	15 815 630,77	3,58%	14 594 987,18	3,50%
Powiat piotrkowski	14 791 969,18	3,35%	9 798 946,91	2,35%
Powiat pajęczański	13 401 848,70	3,04%	13 199 358,12	3,16%
Miasto Kalisz na prawach powiatu	13 094 257,13	2,97%	15 240 406,53	3,65%
Pozostałe powiaty	68 845 486,09	15,59%	57 536 461,58	13,79%
RAZEM:	441 530 713,40	100%	417 172 253,82	100%

W działalności Banku nie występują znaczące koncentracje w segmenty rynku, podmioty czy branże. W ocenie Banku ryzyko z tym związane kształtuje się na bezpiecznym poziomie.

5.Struktura należności banku w podziale na poszczególne kategorie, ustalone zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 81 ust. 2 pkt 8 lit. c ustawy, z wyszczególnieniem kredytów i pożyczek, lokat w innych bankach i w innych podmiotach finansowych

5.1.Struktura należności Banku w podziale na kategorie:

Podmiot:	31.12.2017 r.		31.12.2018 r.	
	Wartość bilansowa (w zł):	Wsk. struktury	Wartość bilansowa (w zł):	Wsk. struktury
1	2	3	4	5
Sektor finansowy, w tym:	269 798 966,01	40,98%	350 713 633,54	48,80%
Kredyty w sytuacji normalnej:		0,00%		0,00%
Kredyty pod obserwacją:		0,00%		0,00%
Poniżej standardu:		0,00%		0,00%
Wątpliwe:		0,00%		0,00%
Stracone:		0,00%		0,00%
Lokaty:	195 193 675,11	72,35%	275 779 063,94	78,63%

Inne należności:	74 605 290,90	27,65%	74 934 569,60	21,37%
Sektor niefinansowy, w tym:	365 847 864,69	55,57%	345 454 241,24	48,07%
Kredyty w sytuacji normalnej:	327 311 935,15	89,47%	310 331 730,25	89,83%
Kredyty pod obserwacją:	18 883 297,06	5,16%	23 516 108,59	6,81%
Poniżej standardu:	5 081 311,01	1,39%	445 661,18	0,13%
Wątpliwe:	1 275 425,93	0,35%	903 642,75	0,26%
Stracone:	13 295 895,54	3,63%	10 257 098,47	2,97%
Inne należności:	-	0,00%	-	0,00%
Sektor budżetowy, w tym:	22 708 718,09	3,45%	22 455 991,87	3,12%
Kredyty w sytuacji Pod obserwacją:	22 708 718,09	100,00%	22 455 991,87	100,00%
Poniżej standardu:	-	0,00%	-	0,00%
Wątpliwe:	-	0,00%	-	0,00%
Stracone:	-	0,00%	-	0,00%
Inne należności:	-	0,00%	-	0,00%
Należności ogółem:	658 355 548,79	100%	718 623 866,65	100%

* wskaźnik struktury dla poszczególnych sektorów został wyliczony jako udział danego sektora w należnościach ogółem, wskaźnik struktury dla poszczególnych kategorii ryzyka został wyliczony jako udział danej kategorii w danym sektorze

a) należności z odroczonym terminem zapłaty - nie wystąpiły;

b) należności przeterminowane i należności sporne, na które nie utworzono rezerw celowych lub nie dokonano odpisu aktualizującego - nie wystąpiły.

5.2. informacja o kredytach i pożyczkach, od których bank nie nalicza odsetek.

Bank w okresie objętym sprawozdaniem finansowym nie naliczał odsetek od ekspozycji kredytowych na łączną wartość 8719285,43 zł.

5.3. Aktywa finansowe

a) aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy - nie występują;

b) aktywa finansowe przeznaczone do obrotu - nie występują;

c) kredyty i pożyczki i inne należności

Kredyty i pożyczki i inne należności udzielone przez Bank wykazano w punkcie 5.1.

d) aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności - nie wystąpiły.

e) aktywa finansowe dostępne do sprzedaży;

Lp.	Wyszczególnienie:	Wartość bilansowa na dzień 31.12.2017 r.:	Wartość bilansowa na dzień 31.12.2018 r.:
1	2	3	4
1.	Akcje SGB - Bank SA	4 917 700,00	4 917 700,00
2.	Udział w SSO SGB	1 000,00	1 000,00
3.	Udział PSS Zorza	389 500,00	389 500,00
4.	Udział OSM w Radomsku	250 000,00	250 000,00
5.	Udział BS SERWIS Sp. z o.o.	4 200 000,00	4 200 000,00
6.	Jednostki uczestnictwa TFI AGRO	2 092 659,83	2 200 919,91
7.	Certyfikaty Inwestycyjne TFI AGRO	5 866 780,15	5 197 842,00
8.			
9.			
	RAZEM:	17 717 639,98	17 156 961,91

5.4. Informacja o aktywach finansowych dostępnych do sprzedaży, aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, dla których nie było możliwe ustalenie w sposób wiarygodny wartości godziwej, ze wskazaniem oszacowanej wartości – nie wystąpiły.

Na dzień bilansowy akcje w banku zrzeszającym oraz udziały w SSO SGB i pozostałych podmiotach niefinansowych zostały wycenione według ceny nabycia zgodnie z par. 36 ust. 3 Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 1 października 2010 roku w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków.

Jednostki uczestnictwa i certyfikaty inwestycyjne wycenia się wg wartości godziwej, na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, zgodnie z treścią rozporządzenia.

6. Informacje o kredytach i pożyczkach oraz innych należnościach banku, a także o instrumentach zabezpieczających przed ryzykiem kredytowym, wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy:

- 6.1. Wartość kredytów i pożyczek oraz innych należności banku zakwalifikowanych przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy - nie wystąpiły;
- 6.2. Wartość ekspozycji na ryzyko kredytowe na dzień sprawozdawczy, bez uwzględnienia wartości instrumentów zabezpieczających przed ryzykiem kredytowym - nie wystąpiły;
- 6.3. Wartość, o którą instrumenty zabezpieczające przed ryzykiem kredytowym zmniejszają wartość ekspozycji na ryzyko kredytowe - nie wystąpiły;
- 6.4. Wartość zmiany, w danym okresie sprawozdawczym i narastająco, wartości godziwej kredytów i pożyczek oraz innych należności banku, która wynika ze zmian ryzyka kredytowego – nie wystąpiły;
- 6.5. Wartość zmiany wartości godziwej instrumentów zabezpieczających przed ryzykiem kredytowym zakwalifikowanych przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, jaka wystąpiła w danym okresie sprawozdawczym i narastająco – nie wystąpiły.

7. Informacje o zobowiązaniach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, wykazując odrębnie:

- 7.1. Wartość zobowiązań finansowych zakwalifikowanych przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy – nie wystąpiły;
- 7.2. Wartość zobowiązań finansowych zakwalifikowanych jako przeznaczone do obrotu - nie wystąpiły;
- 7.3. Różnicę pomiędzy wartością bilansową zobowiązań finansowych a wartością, którą Bank byłby zobowiązany zapłacić w terminie wymagalności - nie wystąpiły.

8. Dane o wartości posiadanych instrumentów finansowych, z uwzględnieniem:

- 8.1. Instrumenty finansowe znajdujące się w obrocie giełdowym - nie wystąpiły.
- 8.2. Instrumenty finansowe znajdujące się w obrocie pozagiełdowym - nie wystąpiły.
- 8.3. Papiery wartościowe z nieograniczoną zbywalnością, nieznajdujące się w obrocie na rynku regulowanym:

Lp.	Nazwa instrumentu finansowego:	Wartość bilansowa na dzień 31.12.2017 r.:	Wartość bilansowa na dzień 31.12.2018 r.:
1	2	3	4
1.	Jednostki uczestnictwa w funduszach	2 092 659,83	2 200 919,91
2.	Certyfikaty depozytowe BPS,SGB		
3.	Bony pieniężne		
4.	Certyfikaty inwestycyjne	5 866 780,15	5 197 842,00
5.	Obligacje korporacyjne		
6.	Obligacje komunalne (miasta, gminy, powiaty, województwa, związki miast, związki gmin, związki powiatów)		
7.	Inne np. akcje spółek niepublicznych lub udziały w spółkach z o.o.		
	RAZEM:	7 959 439,98	7 398 761,91

8.4. Papiery wartościowe z ograniczoną zbywalnością;

Lp.	Nazwa instrumentu finansowego:	Wartość bilansowa na dzień 31.12.2017 r.:	Wartość bilansowa na dzień 31.12.2018 r.:
1	2	3	4
1.	Akcje SGB - Bank SA	4 917 700,00	4 917 700,00
2.	Udział PSS Zorza	389 500,00	389 500,00
3.	Udział OSM w Radomsku	250 000,00	250 000,00
4.	Udział BS SERWIS Sp. z o.o.	4 200 000,00	4 200 000,00
5.	Udziały SSO SGB	1 000,00	1 000,00
	RAZEM:	9 758 200,00	9 758 200,00

8.5. Wartość rynkowa instrumentów finansowych, w przypadku gdy jest różna od wartości wykazywanej w bilansie – nie wystąpiły.

9. Informacje o zawartych przez Bank umowach, których skutkiem będzie powstanie instrumentu finansowego - nie wystąpiły

10. Informacje o posiadanych udziałach i akcjach, w podziale na jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone.- nie wystąpiły.

11. Informacje o wartości posiadanych udziałów i akcji w jednostkach podporządkowanych, które Bank przeznaczył do sprzedaży – nie wystąpiły.

12. W przypadku przekwalifikowania składnika aktywów finansowych ujawnieniu podlegają informacje o wartości i kategorii przekwalifikowanych aktywów oraz o przyczynach przekwalifikowania

– nie wystąpiły.

13. W przypadku przekwalifikowania składnika aktywów finansowych z kategorii aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, aktywów dostępnych do sprzedaży albo z kategorii aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności – nie wystąpiły.

14. W przypadku przeniesienia praw majątkowych zakwalifikowanych do aktywów finansowych (przeniesienie aktywów), które nie są wyłączone z bilansu, ujawnieniu podlegają następujące informacje w odniesieniu do każdej kategorii aktywów finansowych - nie wystąpiły.

15. Informacje o zastawie na mieniu Banku, wraz z postanowieniami i warunkami ustanowienia zastawu oraz wartości bilansowej składników aktywów finansowych, które Bank zastawił jako zabezpieczenie zobowiązań - nie wystąpiły.

16. Informacje o posiadanych instrumentach finansowych z wbudowanymi instrumentami pochodnymi- nie wystąpiły.

17. Informacje dotyczące wydzielonego organizacyjnie biura maklerskiego banku – nie dotyczy

18. Informacje o należnościach od banków prowadzących działalnością maklerską, domów maklerskich i towarowych domów maklerskich- nie dotyczy

19. Informacje dotyczące wydzielonego organizacyjnie biura maklerskiego banku o należnościach od Krajowego Depozytu i giełdowych izb rozrachunkowych - nie dotyczy.

20. Informacje dotyczące wydzielonego organizacyjnie biura maklerskiego banku o zobowiązaniach od Krajowego Depozytu i giełdowych izb rozrachunkowych: zobowiązania wobec funduszu rozliczeniowego, zobowiązania wobec funduszu rekompensat -nie dotyczy.

21. Informacje o należnościach od podmiotów prowadzących regulowane rynki papierów wartościowych i giełdy towarowe, w podziale na należności od poszczególnych giełd i spółek prowadzących rynek pozagiełdowy dotyczące wydzielonego organizacyjnie biura maklerskiego banku –nie dotyczy.

22. Informacje o zobowiązaniach od podmiotów prowadzących regulowane rynki papierów wartościowych i giełdy towarowe, w podziale na zobowiązania od poszczególnych giełd i spółek prowadzących rynek pozagiełdowy dotyczące wydzielonego organizacyjnie biura maklerskiego banku - nie dotyczy.

23. Informacje o zobowiązaniach od banków prowadzących działalność maklerską, domów maklerskich i towarowych domów maklerskich- nie dotyczy

24. Informacje o zmianach wartości funduszy wydzielonych dla oddziałów zagranicznych, z uwzględnieniem stanu na początek roku obrotowego, zwiększeń i zmniejszeń, z podziałem na poszczególne podmioty, oraz stanu na koniec roku obrotowego -nie dotyczy.

25. Dane dotyczące zmian stanu wartości niematerialnych i prawnych.**25.1. Zmiany stanu wartości niematerialnych i prawnych:**

Nazwa wartości	Wartość brutto na	Zwiększenia:	Zmniejszenia:	Wartość brutto na
1	2	3	4	5
Prawa majątkowe – licencje	1 473 145,71	83 817,25		1 556 962,96
Oprogramowanie		116 840,39		116 840,39
Razem	1 473 145,71	200 657,64	-	1 673 803,35

25.1. c.d. Umorzenie – amortyzacja wartości niematerialnych i prawnych:

Umorzenie na początek	Amortyzacja za rok:	Inne	Zmniejszenia:	Umorzenie na koniec	Stan na	Stan na
6	7	8	9	10	11	12
1 354 178,32	59 606,77			1 413 785,09	118 967,39	143 177,87
				-	-	116 840,39
1 354 178,32	59 606,77	-	-	1 413 785,09	118 967,39	260 018,26

25.2 Wartość obcych wartości niematerialnych prawnych używanych na podstawie umowy, o której mowa w art. 3 ust. 4 Ustawy – nie dotyczy.

26. Dane dotyczące użytkowanych rzeczowych aktywów trwałych:**26.1. Zmiany stanu rzeczowych aktywów trwałych:**

Nazwa rzeczowych aktywów	Wartość brutto na	Zwiększenia:	Zmniejszenia:	Wartość brutto na
1	2	3	4	5
Grunty oraz prawo wieczystego	2 738 583,46			2 738 583,46
Budynki i budowle - grupy 1-2	21 066 957,19		126 679,99	20 940 277,20
Maszyny i urządzenia - grupa 3-6	3 997 678,81	117 833,87	441 101,99	3 674 410,69
Środki transportu – grupa 7	502 406,53		37 392,00	465 014,53
Narzędzia i przyrządy – grupa 8	4 375 095,53	39 514,05	586 377,74	3 828 231,84
Środki trwałe w budowie		193 412,56	157 347,92	36 064,64
Zaliczki na środki trwałe w budowie				
Inwestycje w obcych środkach trwałych				-
Razem	32 680 721,52	350 760,48	1 348 899,64	31 682 582,36

26.1. Umorzenie – amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych:

Umorzenie na początek roku obrotowego:	Amortyzacja za rok:	Inne zwiększenia:	Zmniejszenia:	Umorzenie na koniec roku obrotowego:	Stan na początek roku obrotowego (netto):	Stan na koniec roku obrotowego (netto):
6	7	8	9	10	11	12
				-	2 738 583,46	2 738 583,46
3 264 405,56	401 759,51		69 674,22	3 596 490,85	17 802 551,63	17 343 786,35
2 900 256,90	189 553,05		413 579,86	2 676 230,09	1 097 421,91	998 180,60
410 106,80	49 885,80		36 457,20	423 535,40	92 299,73	41 479,13
3 760 449,53	232 249,70		583 525,55	3 409 173,68	614 646,00	419 058,16
				-	-	36 064,64
				-	-	-
10 335 218,79	873 448,06	-	1 103 236,83	10 105 430,02	22 345 502,73	21 577 152,34

26.2. Wartość obcych środków trwałych używanych na podstawie umowy, o której mowa w art. 3 ust. 4 ustawy - nie dotyczy

27. Informacje na temat aktywów przejętych za długi w podziale na nieruchomości i pozostałe składniki majątku:

Lp.	Wyszczególnienie:	Stan na początek roku obrotowego:	Zwiększenia:	Zmniejszenia:	Stan na koniec roku obrotowego:
1	2	3	4	5	6
1.	Nieruchomości	-	799 666,67	-	799 666,67
2.	Pozostałe	-	-	-	-
	Razem	-	799 666,67	-	799 666,67

28. Informacje o aktywa trwałych przeznaczonych do zbycia:

Lp.	Wyszczególnienie:	Stan na początek roku	Zwiększenia:	Zmniejszenia:	Stan na koniec roku
1	2	3	4	5	6
1.	Aktywa przejęte za długi	-	799 666,67	-	799 666,67
2.	Inne aktywa	-	-	-	-
	Razem	-	799 666,67	-	799 666,67

29. Wykaz pozycji czynnych i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz rozliczeń międzyokresowych przychodów:

Lp.	Wyszczególnienie:	Stan na:	
		początek roku obrotowego:	koniec roku obrotowego:
1	2	3	4
1.	Rozliczenia międzyokresowe czynne z	1 121 005,88	1 106 247,33
1.1.	Aktywa z tytułu odroczonego podatku	889 551,00	846 064,00
1.2.	Pozostałe rozliczenia międzyokresowe, w tym:	231 454,88	260 183,33
	- prenumeraty	1 007,02	1 818,55
	- ubezpieczenia majątkowe	4 542,89	4 942,26
	- prowizje od kredytów i pożyczek	54 104,06	85 507,59
	- reklama	1 441,64	3 255,15
	- programy komputerowe	5 777,61	5 471,46
	- koszty emisja obligacji	37 908,25	33 096,49
	- usługi komputerowe	41 991,38	36 695,39
	- nagrody w loteriach	62 690,14	64 690,68
	- inne	21 991,89	24 705,76
2.	Koszty i przychody rozliczone w czasie:	502 908,71	440 866,23
2.1.	Rozliczenia międzyokresowe kosztów bierne, w tym:	-	-
2.2.	Pozostałe rozliczenia międzyokresowe przychodów, w tym:	502 908,71	440 866,23
	- odsetki pobierane z góry	29 525,38	56 306,86
	- prowizje od kredytów rozliczane liniowo	275 302,62	255 129,87
	- prowizje od gwarancji	170 852,04	111 590,44
	- dotacje, nagrody i darowizny	24 622,23	16 350,47
	- opłata za skrytki depozytowe	2 606,44	1 488,59

30. Dane o strukturze własności kapitału podstawowego:

Lp.	Nazwa grupy udziałowców:	Liczba udziałów:	Wartość nominalna udziału:	Wartość udziałów zadeklarowanych ogółem:
1	2	3	4	5
1.	Osoby fizyczne:	35 796,78	200,00	7 159 355,68
2.	Osoby prawne:	2 630,00	200,00	526 000,00
	RAZEM:	38 426,78	200,00	7 685 355,68

W Banku nie wystąpili udziałowcy posiadających ponad 5% głosów na Zebraniu Przedstawicieli.

31. Dane o uprzywilejowaniu i ograniczeniu praw związanych z daną grupą akcji, w tym dotyczących podziału dywidend i zwrotu kapitału - nie dotyczy

32. Informacje o akcjach własnych będących w posiadaniu banku lub w posiadaniu jednostek zależnych, współzależnych i stowarzyszonych - nie dotyczy

33. Informacje o zobowiązaniach z tytułu zatwierdzonej do wypłaty dywidendy lub nadwyżki bilansowej - nie dotyczy

34. Informacje w zakresie zobowiązań podporządkowanych obejmujące:

- 1) wartość poszczególnych pożyczek oraz waluty, w jakich zostały zaciągnięte,
- 2) warunki oprocentowania i terminy wymagalności pożyczek;

Lp.	Wyszczególnienie:	Wartość pożyczki (zł):	Oprocentowanie:	Terminy wymagalności:
1	2	3	4	5
1.	Pożyczka podporządkowana	4 500 000,00	5,99	2023-12-28
2.	Obligacje zgoda KNF 09-09-2010*	5 000 000,00	4,78	2025-07-16
3.	Obligacje zgoda KNF 28-02-2012**	5 000 000,00	4,79	2026-11-30
	RAZEM:			

*Wyemitowane przez Bank obligacje, zaliczane na zasadzie praw nabytych do funduszu Tier I dodatkowego do wysokości limitów określonych wartościami procentowymi określonymi w art.171 ust.9 ustawy Prawo bankowe, rezydualne kwoty obligacji Bank zalicza do kapitału Tier II. Na dzień 31-12-2018r. do kapitału Tier I Bank zalicza 2 000 000,00 zł. natomiast do kapitału Tier II kwotę 3 000 000,00 zł. - na zasadzie zobowiązania podporządkowanego.

** Wyemitowane przez Bank obligacje zaliczane do kapitału Tier II na zasadzie zobowiązania podporządkowanego w kwocie 5 000 000,00 zł

35. Informacja o stanie i zmianach rezerw celowych:

Lp.	Wyszczególnienie:	Stan na początek roku obrotowego:	Zwiększenie:	Wykorzystanie:	Rozwiązanie:	Stan rezerw na koniec roku obrotowego:	Wymagany poziom rezerw celowych:
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Rezerwy celowe od należności od sektora niefinansowego, w tym:	8 951 478,69	4 850 137,84	-	2 903 958,57	10 897 657,96	115 688,86
	- w sytuacji normalnej i pod obs.	151 539,43	1 131 227,12	-	1 105 284,82	177 481,73	351 955,84
	- poniżej standardu	312 308,10	183 770,64	-	416 807,00	79 271,74	106 004,63
	- wątpliwe	85 110,36	486 302,98	-	397 974,68	173 438,66	506 690,15
	- stracone	8 402 520,80	3 048 837,10	-	983 892,07	10 467 465,83	20 025 077,16
2.	Rezerwy celowe od należności sektora budżetowego						
	RAZEM:	8 951 478,69	4 850 137,84	-	2 903 958,57	10 897 657,96	

36. Dane o rezerwach na przyszłe zobowiązania według rodzaju zobowiązania:

Wyszczególnienie:	Stan rezerw na początek roku obrotowego:	Zwiększenie:	Wykorzystanie:	Rozwiązanie:	Stan rezerw na koniec roku obrotowego:
1	2	3	4	5	6
1.	Rezerwa na niewykorzystane urlopy	69 387,34	37 509,56	669,22	66 289,32
2.	Rezerwa na odpisy emerytalne	118 191,62	35 276,89	-	-
3.	Rezerwa na umowy zlecenia i nadgodziny	3 323,20	-	3 323,20	-
4.	Rezerwa na premie	242 098,98	1 169 891,60	965 228,57	200 000,00
5.	Rezerwa na zobowiązania pozabilansowe	13 101,46	755 094,36	768 195,82	-
6.	Rezerwa na ryzyko ogólne	500 000,00	-	-	-

7.	Rezerwa na badanie bilansu	36 900,00	36 693,00	36 693,00	207,00	36 693,00
8.	Rezerwa na zmienne składni wynagrodzeń	197 858,88	206 999,10	104 556,72	38 102,40	262 198,86
9.	Pozostałe rezerwy - wdrożenie systemu def3000	-	134 876,00	-	-	134 876,00
	RAZEM:	1 180 861,48	2 376 340,51	1 878 666,53	304 598,72	1 373 936,74

37. Dane o stanie odpisów aktualizujących, z wyłączeniem rezerw celowych, według rodzajów aktywów, ze wskazaniem obrotowego stanu na początek roku obrotowego, zwiększeń i zmniejszeń oraz stanu na koniec roku :

Wyszczególnienie:		Stan na początek roku obrotowego:	Zwiększenie:	Wykorzystanie:	Rozwiązanie:	Stan na koniec roku obrotowego:
1	2	3	4	5	6	7
1.	Odpisy aktual.od należności	1 921 014,11	1 058 551,97	-	317 159,08	2 662 407,00
	w syt.normalnej i pod obserwacją	2 126,80	9 031,33	-	7 259,49	3 898,64
	poniżej standardu	1 974,23	2 503,33	-	3 752,46	725,10
	wątpliwe	5 862,85	21 524,50	-	13 752,12	13 635,23
	stracone	1 911 050,23	1 025 492,81	-	292 395,01	2 644 148,03
2.	Odpisy aktual.od na. s. budżetowy	-	-	-	-	-
3.	Instrumenty finansowe	816 021,66	520 037,19	- 126 208,25	80 735,51	1 381 531,59
	- obligacje	-	-	-	-	-
	- jednostki uczestnictwa	75 570,61	159 662,79	-	51 402,71	183 830,69
	- certyfikaty	740 451,05	360 374,40	- 126 208,25	29 332,80	1 197 700,90
4.	Pozostałe aktywa	7 902 104,51	31 048,25	-	22 186,06	7 910 966,70
	RAZEM:	13 376 176,05	1 609 637,41	- 126 208,25	420 080,65	11 954 905,29

Wykorzystanie odpisów aktualizacyjnych w związku ze zbyciem certyfikatów inwestycyjnych.

38. Dane o zobowiązaniach pozabilansowych w tym warunkowych z tytułu udzielonych zabezpieczeń:

Poz.	Wyszczególnienie:	31.12.2017 r.:	31.12.2018 r.:
1	2	2	3
I.	1. Zobowiązania warunkowe udzielone:	52 974 130,62	49 262 020,71
	a) finansowe	46 464 692,74	44 100 400,67
	b) gwarancyjne	6 509 437,88	5 161 620,04
	2. Zobowiązania warunkowe otrzymane:	1 060 000,00	-
	a) finansowe	1 000 000,00	
	b) gwarancyjne	60 000,00	
II	Zobowiązania związane z realizacją operacji		
III.	Pozostałe	408 406 495,20	391 512 228,65

38.1. Wykaz udzielonych gwarancji i poręczeń, w tym wekslowych oraz innych udzielonych zobowiązań o charakterze gwarancyjnym.

Bank udzielił gwarancji na kwotę 5 161 620,04 zł, - 11 przedsiębiorcom indywidualnym, 1 rolnikowi oraz 11 spółkom i spółdzielniom.

38.2. Gwarancje i poręczenia emisji udzielone emitentom – nie wystąpiły;

38.3. Kontrakty opcji subskrypcji lub sprzedaży akcji zwykłych Banku – nie wystąpiły;

38.4. Informacje o zaproponowanej wypłacie dywidendy, jeśli nie została ona formalnie zatwierdzona, a także o jakichkolwiek nieujętych skumulowanych dywidendach z akcji uprzywilejowanych – nie dotyczy.

38.5. Szczegółowe dane o aktywach Banku, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań Banku oraz zobowiązań strony trzeciej, a także o wartości zobowiązań Banku podlegających zabezpieczeniu tymi aktywami.

Wyszczególnienie	Wartość w zł
Zabezpieczenie pieniężne BlueMedia	200 000,00
Środki na rachunku bieżącym w SGB-Banku S.A.	21 593 000,00
Przekazane kaucje	42 620,80

38.6. Informacje na temat nie ujętych w bilansie transakcji z przyrzeczeniem odkupu – nie dotyczy.

38.7. Informacje o udzielonych zobowiązaniach finansowych, w tym o udzielonych zobowiązaniach nieodwołalnych- podano w punkcie 38.1

Kwota 44 100 400,67 zł dotyczy przyznanych a nie wykorzystanych kredytów przez podmioty sektora niefinansowego oraz sektora budżetowego. Uruchomienie w/w kredytów jest określone stosownymi warunkami w zawartych umowach.

Pozostałe pozycje pozabilansowe w kwocie 391 512 228,65 zł dotyczą przyjętych zabezpieczeń do udzielonych kredytów oraz kredytów spisanych w ciężar rezerw. Przyjęte zabezpieczenia to głównie hipoteki na nieruchomościach, weksle, cesje i pozostałe.

38.8. Informacje o wartości nominalnej instrumentów bazowych na instrumenty pochodne – nie występują.

39. Stosowane przez Bank zasady rachunkowości zabezpieczeń z uwzględnieniem podziału na zabezpieczenie wartości godziwej, zabezpieczenie przepływów środków pieniężnych oraz zabezpieczenie inwestycji w podmiocie zagranicznym – nie dotyczy.

40. Dane na temat znaczących warunków umów dotyczących instrumentów finansowych, które mogą wpływać na wartość terminu i stopień pewności przyszłych przepływów środków pieniężnych, z uwzględnieniem podziału na rodzaje aktywów i zobowiązań finansowych, zarówno bilansowych, jak i pozabilansowych.

Nazwa instrumentu	Saldo bilansu na 31-12-2017	Odsetki/Aktualizacja	Kwota wykup	Saldo bilansu na 31-12-2018	Termin wykupu/umorzenia	Stopień pewności przyszłych przepływów pieniężnych
Jednostki uczestnictwa w SFIO AGRO Kapitał na rozwój	2 092 669,83	108 250,08		2 200 919,91	Nieoznaczony	100%
Certyfikaty inwestycyjne w SFIO Agro Ziemiński	5 866 780,15	331 041,60	-999 979,75	5 197 842,00	Nieoznaczony	100%

41. Informacje z zakresu rachunku zysków i strat.

41.1. Informacje o przychodach, w tym z tytułu prowizji, i kosztach prowadzenia przez Bank działalności maklerskiej – nie dotyczy;

41.2. Dane o odpisach amortyzacyjnych środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych:

Nazwa – Grupa:	Amortyzacja za 2017 r.:	Amortyzacja za 2018 r.:
1	2	3
Środki trwałe:	1 025 741,01	873 448,06
Grunty - 0		
Budynki i lokale - 1	420 516,38	401 515,67
Budowle - 2	243,84	243,84
Inwestycje w obcych obiektach		
Kotły i maszyny energetyczne - 3	20 693,64	13 090,32
Maszyny i urządzenia ogólnego zastosowania - 4	103 302,79	39 647,92
Maszyny i urządzenia specjalistyczne - 5		
Urządzenia techniczne - 6	150 352,47	136 814,81
Środki transportu - 7	56 002,40	49 885,80
Narzędzia i przyrządy - 8	274 629,49	232 249,70
Wartości niematerialne i prawne:	92 473,07	59 606,77
RAZEM:	1 118 214,08	933 054,83

Aktualizacji wartości majątku trwałego rzeczowego i finansowego w roku 2017 i 2018 nie przeprowadzano.

41.3. Dane o skutkach wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży do poziomu wartości godziwej – nie wystąpiły;

41.4. Informacje o przychodach i kosztach z tytułu wyłączonych z bilansu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży – nie wystąpiły;

41.5. Informacje o przychodach i kosztach z tytułu sprzedanych aktywów finansowych, których wartość godziwa nie mogła być

wcześniej wiarygodnie wyceniona, ze wskazaniem wartości bilansowej aktywów ustalonej nadziei sprzedaży. Bank dokonał sprzedaży część certyfikatów inwestycyjnych na kwotę 999 979,75 zł. W związku z powyższym uzyskał przychód w kwocie 126 208,25 zł.

41.6. Informacje o zyskach i stratach nadzwyczajnych – nie wystąpiły;

41.7. Informacje o dokonanych odpisach aktualizujących lub rezerwach celowych należności nieściągalnych, z podziałem na tytuły odpisów, i sposób dokonania odpisu w ciężar utworzonych rezerw, w ciężar kosztów operacji finansowych oraz w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych, z wyszczególnieniem strat poniesionych z tytułu kredytów i pożyczek,

Tytuł odpisu:	Sposób dokonania odpisu:		
	w ciężar utworzonych rezerw:	w ciężar kosztów operacji	w ciężar pozostałych
1	2	3	4
Spisane prowizje			13 200,37
Spisane odsetki			79,46
Spisane inne należności			1 022,98
RAZEM:	-	-	14 302,81

Straty poniesione z tytułu spisanych należności w 2018 r. wyniosły 14 302,81 zł.

Informację o rodzajach utworzonych rezerw oraz odpisów aktualizacyjnych podano w punkcie 35 i 37 informacji dodatkowej.

41.8. Informacje o przychodach z tytułu dywidend, w podziale na jednostki, od których otrzymano dywidendy:

Bank nie otrzymał dywidendy za 2017 r. z tytułu posiadanych akcji i udziałów.

41.9. Informacje o nakładach poniesionych w związku z nabyciem lub wytworzeniem środków trwałych w budowie, wartości niematerialnych i prawnych oraz o planowanych nakładach w okresie najbliższych 12 miesięcy:

Nakłady na :	Poniesione w bieżącym roku	Planowane na następny rok
1	2	3
1. Wartości niematerialne i prawne	200 657,64	336 733,00
2. Środki trwałe w budowie	193 412,45	805 000,00
Razem	394 070,09 zł	1 141 733,00 zł

41.10. Propozycje podziału zysku lub pokrycia straty za rok obrotowy:

Wyszczególnienie:	Kwota:
1	2
Zysk netto do podziału - proponuje się przeznaczyć na:	3 961 154,41
Fundusz zasobowy	3 961 154,41
Oprocentowanie udziałów	

41.11. Informacje o przychodach, kosztach i wynikach działalności zaniechanej w roku obrotowym lub przewidzianej do zaniechania w następnym okresie sprawozdawczym, wraz z wyjaśnieniami przyczyn zaniechania – nie dotyczy.

42. Informacje o wartości aktywów i utworzonej rezerwy na odroczony podatek dochodowy:

Wyszczególnienie:	Stan na początek roku obrotowego:	Zwiększenia	Zmniejszenia:	Stan na koniec roku obrotowego:
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	1 134 866,00	339 278,00	199 559,00	1 274 585,00
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	889 551,00	190 767,00	234 254,00	846 064,00

Rozliczenie rezerwy i aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w 2018r.

Rezerwy odniesione na:		Aktywa odniesione na :	
Wynik finansowy:	Kapitał własny:	Wynik finansowy:	Kapitał własny:
139 719,00		- 16 001,00	59 488,00
W tym z lat ubiegłych:	-	W tym z lat ubiegłych:	-

Podatek dochodowy obciążający wynik finansowy za 2018 rok wynosił: 1 329 749,00 zł, z tego:

- a) Część bieżąca - 1 206 031,00
- b) Część odroczone - 123 718,00

43. Zagregowane dane dotyczące:

43.1. korzystania z kredytów, pożyczek, gwarancji lub poręczeń przez pracowników, członków zarządu lub organów nadzorczych, ze wskazaniem warunków oprocentowania i terminów spłaty:

Stan zadłużenia z tytułu udzielonych kredytów pracownikom Banku, członkom Zarządu i członkom Rady Nadzorczej przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie:	Liczba osób korzystających z kredytu	Zaangażowanie bilansowe	Zaangażowanie pozabilansowe	Razem
Rada Nadzorcza	6	203 299,81	77 132,98	280 432,79
Zarząd	3	29 042,64	80 173,66	109 216,30
Pracownicy	59	3 546 779,26	179 230,06	3 726 009,32

Nie udzielano pożyczek, gwarancji lub poręczeń. Wyżej wymienione kredyty znajdują się w sytuacji normalnej i zostały udzielone na warunkach ogólnie dostępnych.

Wobec członków Rady Nadzorczej, Zarządu oraz pracowników Banku nie stosowano ulgowych stóp procentowych jak również prowizji i opłat.

Wyżej wymienione zadłużenie dotyczy następujących terminów:

do 1 roku : 157 465,48 zł.

od 1- 3 lat: 263 588,5 zł.

Powyżej 3 lat: 3 694 604,43 zł.

43.2. Wynagrodzenia, łącznie z wynagrodzeniem z zysku, wypłaconych lub należnych członkom zarządu lub organów nadzorczych

Wyszczególnienie	2018 r.
Rada Nadzorcza	261 722,00
Zarząd	1 042 053,24

Z nadwyżki bilansowej za 2018 r. nie wypłacono żadnych nagród.

43.3. Przeciętne w roku obrotowym zatrudnienia, w przeliczeniu na etaty:

Przeciętne zatrudnienie (w etatach) w 2018r. wyniosło 165,21 etaty.

43.4 Koszty związane z utworzeniem rezerw na przyszłe zobowiązania wobec pracowników, z wyszczególnieniem tytułów:

W okresie sprawozdawczym Bank utworzył rezerwy na przyszłe zobowiązania wobec pracowników w wysokości 702 367,74 zł, z tego:

- na niewykorzystane urlopy :	39 938,36 zł
- na odprawy emerytalne:	153 468,51 zł
- na premie:	246 762,01 zł
- na zmienne składniki wynagrodzeń:	262 198,86 zł

43.5. Kosztów poniesionych na finansowanie pracowniczych programów emerytalnych – nie wystąpiły.

44. Informacje o transakcjach z podmiotami powiązаныmi z Bankiem kapitałowo lub organizacyjnie, z uwzględnieniem zasad polityki kredytowej Banku oraz procentowego udziału przypadającego na transakcje z tymi podmiotami z podziałem na:

1) należności i zobowiązania,

W roku 2018 Bank prowadził rachunek bieżący oraz rachunki lokat terminowych podmiotu powiązanego z

Bankiem kapitałowo. Saldo rachunku bieżącego na dzień 31.12.2018r. wynosiło 3 529,87 zł

Saldo lokat terminowych na dzień 31.12.2018r. stanowiło łącznie kwotę 1 095 000,00zł.

2) główne pozycje przychodów i kosztów, w tym odsetki i prowizje, koszty rezerw na kredyty i pożyczki,

Koszty odsetek zapłacone w roku 2018 od lokat terminowych i środków zgromadzonych na rachunku bieżącym podmiotu powiązanego wyniosły 13 966,66 zł.

Saldo odsetek naliczonych na dzień 31.12.2018r wyniosło 2 128,44zł.

3) udzielone zobowiązania finansowe, w tym nieodwołalne;- nie wystąpiły.

45. Informacje o istotnych transakcjach (wraz z ich kwotami) zawartych przez Bank na innych warunkach niż rynkowe ze stronami powiązаныmi, przez które rozumie się jednostki powiązane oraz:

1) osobę, która jest członkiem organu zarządzającego lub nadzorującego Banku lub jednostki z nim powiązanej, lub

2) osobę, która jest małżonkiem lub osobą faktycznie pozostającą we wspólnym pożyciu, krewnym lub powinowatym do drugiego stopnia, przysposobionym lub przysposabiającym, osobą związaną z tytułu opieki lub kurateli w stosunku do którejkolwiek z osób będących członkami organu zarządzającego lub nadzorującego Banku lub jednostki z nim powiązanej, lub

3) jednostkę kontrolowaną, współkontrolowaną lub inną jednostkę, na którą znaczący wpływ wywiera lub posiada w niej znaczącą ilość głosów, bezpośrednio albo pośrednio, osoba, o której mowa w pkt 1 i 2, lub

4) jednostkę realizującą program świadczeń pracowniczych po okresie zatrudnienia, skierowany do pracowników banku lub jednostki powiązanej

– wraz z informacjami określającymi charakter tych transakcji; informacje dotyczące poszczególnych transakcji mogą być zgrupowane według ich rodzaju, z wyjątkiem przypadku, gdy informacje na temat poszczególnych transakcji są niezbędne dla zrozumienia ich wpływu na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy Banku - nie wystąpiły.

46. Informacje o celach i zasadach zarządzania ryzykiem:

Podejmowanie ryzyka zmusza Bank do koncentrowania uwagi na powstających zagrożeniach, poszukiwania form obrony przed zagrożeniami i dostosowywania działalności do zmieniających się warunków zewnętrznych. Ostrożnościowe podejmowanie ryzyka, oznacza utrzymywanie racjonalnej równowagi pomiędzy prowadzeniem działalności przychodowej i kontrolowaniem ryzyka.

Do głównych zadań w zakresie zarządzania ryzykiem w Banku należy: dostarczanie informacji na temat ryzyka i jego profilu, stosowanie działań profilaktycznych redukujących ryzyko i jego skutki, monitorowanie dopuszczalnego poziomu ryzyka, szacowanie wymogów kapitałowych na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka, raportowanie wyników oceny ryzyka oraz adekwatności kapitałowej Zarządowi i Radzie Nadzorczej, wykorzystywanie przez Zarząd i Radę Nadzorczą wyników audytu wewnętrznego do bieżącego zarządzania i nadzoru nad ryzykiem.

Na system zarządzania ryzykiem składa się:

- 1/ organizacja procesu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej z uwzględnieniem trzech niezależnych poziomów,
- 2/ wewnętrzne procedury, które podlegają regularnym weryfikacjom,
- 3/ identyfikacja, pomiar lub szacowanie ryzyka (Bank dokonuje identyfikacji i pomiaru/szacowania ryzyka w oparciu o metody i modele, dostosowane do profilu, skali i złożoności ryzyka),
- 4/ kontrola i monitorowanie ryzyka, poprzez wprowadzanie odpowiednich do skali i złożoności działalności limity wewnętrzne ograniczające poziom ryzyka występującego w poszczególnych obszarach działania Banku,
- 5/ system informacji zarządczej.

W ramach pomiaru ryzyka Bank przeprowadza testy warunków skrajnych dla wszystkich mierzalnych rodzajów ryzyka, które zostały uznane za istotne. Testy to zestaw różnych technik badawczych stosowanych głównie w celu określenia odporności sytuacji ekonomiczno-finansowej Banku na wystąpienie wyjątkowych, niekorzystnych, ale możliwych wydarzeń. Szczegółowe założenia i scenariusze przyjęte w testach warunków skrajnych są zawarte w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka. Część testów warunków skrajnych przeprowadza Spółdzielnia (jednostka zarządzająca Systemem Ochrony SGB) w ramach Grupowego Planu Naprawy (tj. planu o którym mowa w art. 141o ustawy Prawo bankowe, obowiązującego w Systemie Ochrony SGB).

Rada Nadzorcza w systemie zarządzania ryzykiem sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu zarządzania ryzykiem oraz ocenia jego adekwatność i skuteczność. Zarząd Banku w systemie zarządzania ryzykiem projektuje, wprowadza oraz zapewnia działania spójne ze strategią.

46.1. Ryzyko rynkowe

46.1.a Ryzyko walutowe

Bank definiuje ryzyko walutowe jako niebezpieczeństwo wpływu zmian kursów walutowych na wynik finansowy. Ryzyko walutowe może generować również ryzyko utraty wartości aktywów lub ryzyko wzrostu zobowiązań. Bank prowadzi działalność walutową w następujących walutach obcych: euro (EUR), dolar amerykański (USD), funt szterling (GBP).

Całokształt zagadnień związanych z identyfikacją, pomiarem, monitorowaniem i kontrolowaniem ryzyka walutowego, opisany jest szczegółowo w "Zasadach zarządzania ryzykiem walutowym w ESBANKU Banku Spółdzielczym".

Cele strategiczne w zakresie działalności walutowej obejmują:

- 1) obsługę klientów Banku w zakresie posiadanych uprawnień walutowych;

2) zapewnienie klientom Banku kompleksowej obsługi w zakresie prowadzenia rachunków walutowych bieżących i terminowych, obsługi kasowej, realizacji przelewów otrzymywanych i wysyłanych za granicę oraz wykonywania innych czynności obrotu dewizowego za pośrednictwem Banku Zrzeszającego;

3) minimalizowanie ryzyka walutowego.

Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

1) dążenie do utrzymania domkniętych indywidualnych pozycji walutowych, tak aby pozycja walutowa całkowita nie przekroczyła 2% funduszy własnych Banku; prowadzenie transakcji wymiany walut z Bankiem Zrzeszającym polegających na zagospodarowywaniu nadwyżek środków walutowych oraz domykaniu otwartych pozycji walutowych Banku; transakcje walutowe nie mają charakteru spekulacyjnego;

2) utrzymywanie poziomu aktywów płynnych w walutach obcych, które zaspokoją wypływy netto w danej walucie obcej;

3) podnoszenie kwalifikacji kadry oraz ścisłą współpracę w tym zakresie z Bankiem Zrzeszającym;

4) niedokonywanie transakcji w walutach niewymienialnych.

46.1.b Ryzyko stopy procentowej

Bank definiuje ryzyko stopy procentowej jako niebezpieczeństwo negatywnego wpływu zmian stóp procentowych na wynik finansowy oraz bilansową wartość zaktualizowaną kapitału. W ramach ryzyka stopy procentowej, Bank wyróżnia następujące kategorie ryzyka:

1) ryzyko przeszacowania, wynikające z niedopasowania terminów przeszacowania pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych,

2) ryzyko bazowe, spowodowane niedoskonałą korelacją zmian stóp referencyjnych.

Całokształt zagadnień związanych z identyfikacją, pomiarem, monitorowaniem i kontrolowaniem ryzyka stopy procentowej, opisany jest szczegółowo w "Zasadach zarządzania ryzykiem stopy procentowej w ESBANKU Banku Spółdzielczym".

Cele strategiczne w zakresie ryzyka stopy procentowej obejmują:

1) optymalizacja wyniku odsetkowego w warunkach zmienności rynkowych stóp procentowych;

2) ograniczanie negatywnego wpływu zmian stóp procentowych poprzez doskonalenie narzędzi pomiaru i odpowiednie kształtowanie struktury aktywów i pasywów wrażliwych na zmiany stóp procentowych;

3) utrzymywanie poziomu ryzyka w ramach ustanowionych limitów opisanych w wewnętrznej procedurze dotyczącej zasad zarządzania ryzykiem stopy procentowej.

Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

1) ograniczenie ryzyka stopy procentowej tylko do portfela bankowego i tylko do pozycji wynikających z produktów bilansowych;

2) ograniczenie otwartych pozycji aktywów i pasywów wrażliwych na zmiany stóp procentowych w przedziałach przeszacowania;

3) zarządzanie ryzykiem stopy procentowej, w tym: ryzykiem przeszacowania i ryzykiem bazowym w taki sposób, aby całkowita ekspozycja Banku z tytułu tych ryzyk nie przekraczała 10% funduszy własnych;

4) ograniczenie kwoty pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych z terminami przeszacowania powyżej 1 roku do maksymalnie 3% funduszy własnych;

5) zmniejszanie ryzyka bazowego poprzez:

a) stosowanie dla produktów klientów stóp bazowych w postaci stawek własnych Banku (w zakresie przewidzianym w przepisach prawa) –zwłaszcza dla aktywów wrażliwych,

b) oferowanie klientom produktów depozytowych, których oprocentowanie uzależnione byłoby od stawek rynkowych (stóp rynku międzybankowego);

6) dążenie do wypracowywania jak największych przychodów pozaodsetkowych.

46.1.c Ryzyko cenowe

Bank nieidentyfikuje w prowadzonej działalności ryzyka cenowego.

46.2. Ryzyko kredytowe

Bank definiuje ryzyko kredytowe jako ryzyko związane z brakiem zwrotu należności lub zagrożeniem braku zwrotu należności.

Cele strategiczne w zakresie ryzyka kredytowego obejmują:

1) wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem kredytowym zapewniającego stabilny rozwój optymalnego jakościowo portfela kredytowego;

- 2) dostarczanie Zarządowi Banku informacji o poziomie ryzyka kredytowego umożliwiających podejmowanie ostrożnościowych, zasadnych decyzji dotyczących działalności kredytowej Banku;
- 3) utrzymywanie jakości portfela kredytowego Banku, wyrażonej udziałem kredytów zagrożonych (wg wartości bilansowej brutto) w kredytach ogółem na poziomie nie wyższym od 10%;
- 4) utrzymywanie pokrycia rezerwami celowymi należności zagrożonych (wg wartości bilansowej brutto) od podmiotów sektora niefinansowego i instytucji rządowych lub samorządowych na poziomie co najmniej 30%;
- 5) ograniczanie ryzyka utraty wartości aktywów, wynikającego z pozostałych (poza kredytami) aktywów Banku.

Ryzyko kredytowe obejmuje w Banku ryzyko koncentracji oraz ryzyko wynikające z detalicznych i ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.

Cele strategiczne w zakresie ryzyka koncentracji obejmują:

- 1) utrzymywanie umiarkowanie zdywersyfikowanego portfela kredytowego w zakresie uwarunkowanym terenem działania Banku;
- 2) bezwzględne przestrzeganie limitów dużych ekspozycji określonych w CRR;
- 3) budowę, weryfikację i aktualizację Zasad zarządzania ryzykiem koncentracji;

Cele strategiczne w zakresie ryzyka związanego z udzielaniem kredytów zabezpieczonych hipotecznie obejmują:

- 1) wdrożenie, weryfikację i aktualizację zasad zarządzania ryzykiem w obszarze związanym z ekspozycjami zabezpieczonymi hipotecznie, które będą uwzględniały w sposób adekwatny do skali prowadzonej działalności zapisy dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie;
- 2) prowadzenie działalności w zakresie związanym z udzielaniem kredytów zabezpieczonych hipotecznie mającej na celu utrzymanie zaangażowania na nieistotnym poziomie;
- 3) utrzymywanie udziału portfela kredytów zagrożonych zabezpieczonych hipotecznie na poziomie nie wyższym od 10% całego portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie (brutto);
- 4) zaangażowanie się w ekspozycje kredytowe zabezpieczone hipotecznie maksymalnie do 75% ich udziału w portfelu kredytowym.

Cele strategiczne w zakresie ryzyka detalicznych ekspozycji kredytowych obejmują:

- 1) wdrożenie, weryfikację i aktualizację zasad zarządzania ryzykiem w obszarze związanym z detalicznymi ekspozycjami kredytowymi, które będą uwzględniały w sposób adekwatny do skali prowadzonej działalności zapisy dobrych praktyk w zakresie zarządzania detalicznymi ekspozycjami kredytowymi;
- 2) prowadzenie działalności w zakresie związanym z udzielaniem detalicznych ekspozycji kredytowych mającej na celu utrzymanie zaangażowania na nieistotnym poziomie;
- 3) utrzymywanie udziału portfela detalicznych ekspozycji zagrożonych na poziomie nie wyższym od 10% całego portfela detalicznych ekspozycji kredytowych (brutto);
- 4) zaangażowanie się w detaliczne ekspozycje kredytowe maksymalnie do 10% ich udziału w portfelu kredytowym.

Stosowane w Banku zasady zarządzania ryzykiem kredytowym znajdują się w następujących regulacjach wewnętrznych: zasady zarządzania ryzykiem kredytowym, zasady zarządzania ryzykiem koncentracji, zasady zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych, zasady zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie oraz strategii zarządzania ryzykiem.

46.3 .Ryzyko płynności

Bank definiuje ryzyko płynności jako zagrożenie utraty zdolności do finansowania aktywów i terminowego wykonania zobowiązań w toku normalnej działalności lub w innych warunkach, które można przewidzieć, powodujące konieczność poniesienia nieakceptowanych strat.

„Zasady zarządzania ryzykiem płynności w ESBANKU Banku Spółdzielczym”, obejmują całokształt zagadnień związanych z utrzymywaniem płynności płatniczej Banku oraz identyfikacją, pomiarem, monitorowaniem i kontrolowaniem ryzyka płynności, w tym awaryjny plan płynnościowy. Zasady uwzględniają zapisy zawarte w:

- 1) Strategii zarządzania ryzykiem w ESBANKU Banku Spółdzielczym,
- 2) Zasadach zarządzania ryzykiem płynności w Systemie Ochrony SGB,
- 3) Umowie Systemu Ochrony SGB.

Cele strategiczne w zakresie ryzyka płynności obejmują:

- 1) zapewnienie finansowania aktywów i terminowego wykonywania zobowiązań w toku normalnej działalności Banku lub w innych warunkach, które można przewidzieć, bez konieczności poniesienia straty;

2) zapobieganie powstania sytuacji kryzysowej, zwłaszcza z powodu czynników wewnątrzbankowych oraz posiadanie aktualnego i skutecznego planu awaryjnego na wypadek wystąpienia takiej sytuacji,

3) utrzymywanie przez Bank aktywów nieobciążonych na minimalnym poziomie stanowiącym zabezpieczenie na wypadek zrealizowania się scenariuszy warunków skrajnych płynności w „horyzoncie przeżycia” wynoszącym 30 dni.

Bank realizuje cele strategiczne poprzez:

- 1) realizowanie strategii finansowania, o której mowa w ust. 3;
- 2) pozyskiwanie depozytów o możliwie długich terminach wymagalności, tak aby Bank mógł otwierać po stronie aktywnej pozycje o dłuższym horyzoncie czasowym;
- 3) utrzymywanie na bezpiecznym poziomie nadzorczych miar płynności, przy jednoczesnym minimalizowaniu kosztów z tym związanych;
- 4) utrzymywanie wymogu pokrycia płynności (wskaźnika LCR) oraz stabilnego finansowania (wskaźnika NSFR) na wymaganym przepisami poziomie;
- 5) finansowanie na bezpiecznym poziomie kredytów powiększonych o majątek trwały przez depozyty powiększone o fundusze własne;
- 6) utrzymywanie płynnościowej struktury bilansu na poziomie zapewniającym występowanie nadwyżki skumulowanych aktywów nad skumulowanymi pasywami w okresie do 1 roku oraz nadwyżki skumulowanych pasywów nad skumulowanymi aktywami w okresie powyżej 1 roku ;
- 7) zapewnienie globalnej wypłacalności Banku, oznaczającej posiadanie skumulowanej luki płynności (bez uwzględnienia zobowiązań pozabilansowych udzielonych i otrzymanych) na poziomie nieujemnym;
- 8) dywersyfikacja źródeł finansowania poprzez ograniczanie udziału środków dużych deponentów i dużych depozytów w bazie depozytowej oraz ograniczenie koncentracji aktywów płynnych;
- 9) dążenie do podnoszenia stabilności źródeł finansowania głównie poprzez pozyskiwanie środków od gospodarstw domowych po akceptowalnej cenie oraz poprzez wydłużanie terminów wymagalności;
- 10) uwzględnienie w założeniach scenariuszowych testów warunków skrajnych, wpływu innych rodzajów ryzyka na ryzyko płynności oraz możliwych interakcji między nimi,
- 11) identyfikacja wszelkich zagrożeń związanych z ryzykiem utraty płynności w zależności od stwierdzonego charakteru zagrożenia postępowanie według procedur awaryjnych określonych w obowiązujących w Banku zasadach zarządzania ryzykiem płynności,
- 12) zapewnienie zdolności monitorowania śróddziennych pozycji płynnościowych w kluczowych momentach w ciągu dnia, w tym pomiaru rzeczywistych i oczekiwanych dziennych wpływów i wypływów płatności

Bank przyjmuje następującą strategię finansowania:

- 1) głównym źródłem finansowania działalności Banku są depozyty podmiotów niefinansowych i instytucji rządowych oraz samorządowych, ich łączna kwota powinna stanowić co najmniej 85% pasywów ogółem;
- 2) utrzymanie bazy stabilnych depozytów gospodarstw domowych na poziomie nie mniejszym niż 90%;
- 3) Bank posiada i aktualizuje w okresach rocznych plan pozyskiwania i utrzymywania depozytów;
- 4) Bank dostosowuje skalę działania do możliwości zapewnienia stabilnego finansowania;
- 5) Bank zakłada możliwość pozyskiwania dodatkowych źródeł środków z Banku Zrzeszającego na zasadach i w zakresie możliwości Banku Zrzeszającego;
- 6) w sytuacji awaryjnej, dodatkowym źródłem finansowania mogą być środki uzyskane w ramach Minimum Depozytowego lub Funduszu Pomocowego na zasadach określonych w Umowie Systemu Ochrony SGB, a także pozyskanie kredytu refinansowego w Narodowym Banku Polskim;
- 7) Bank utrzymuje zdywersyfikowane źródła finansowania, w tym aktywa płynne.

46.4. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne w Banku rozumiane jest jako możliwość wystąpienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub ze zdarzeń zewnętrznych (definicja ta obejmuje ryzyko prawne, natomiast nie uwzględnia ryzyka reputacji i ryzyka strategicznego). System zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmuje wszystkie obszary działalności Banku. Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym stanowi integralny element procesu zarządzania Bankiem.

Cele strategiczne w zakresie ryzyka operacyjnego obejmują:

- 1) optymalizację efektywności gospodarowania poprzez zapobieganie i minimalizowanie strat operacyjnych oraz wyeliminowanie przyczyn ich powstawania;
- 2) racjonalizację kosztów;
- 3) zwiększenie szybkości oraz adekwatności reakcji Banku na zdarzenia od niego niezależne;
- 4) automatyzację procesów realizowanych w Banku, pozwalającą w sposób bezpieczny zredukować ryzyko wynikające z błędów ludzkich;
- 5) wdrożenie efektywnej struktury zarządzania ryzykiem operacyjnym, w tym określenie ról i odpowiedzialności w zakresie

zarządzania ryzykiem operacyjnym.

46.5. Ryzyko prawne

Ryzyko prawne w Banku rozumiane jest jako ryzyko poniesienia strat w skutek błędnego lub zbyt późnego opracowania lub uchwalenia regulacji, ich stabilności oraz zgodności z przepisami prawa.

47. Informacje dla wszystkich rodzajów aktywów finansowych i zobowiązań finansowych, zarówno bilansowych, jak i pozabilansowych:

47.1. Na temat obciążenia ryzykiem stopy procentowej, w tym umowne daty zmiany oprocentowania lub terminy płatności:

Pomiar ryzyka stopy procentowej obejmuje wszystkie pozycje wrażliwe na zmianę stopy procentowej. Pozycje zaliczone do portfela kredytowego i niezaliczone do należności nieobsługiwanych wykazywane są w wartości nominalnej, tzn. w kwocie stanowiącej podstawę naliczania odsetek. Aktywa i pasywa wyrażone w walucie innej niż krajowa wycenia się zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie w Banku zasadami - według średniego kursu NBP obowiązującego na dzień wyceny. Do pomiaru ryzyka Bank stosuje następujące stawki bazowe:

- 1) stopa redyskontowa weksli w NBP – w grupie tej uwzględnia się również pozycje powiązane z oprocentowaniem kształtowanym przez pozostałe stopy procentowe Narodowego Banku Polskiego oraz pozycje walutowe powiązane ze stopą banków centralnych lub EBC,
- 2) stawka WIBID / WIBOR – w grupie tej uwzględnia się również pozycje powiązane z rentownością obligacji skarbowych oraz pozycje walutowe powiązane ze stopą EURIBOR i LIBOR,
- 3) stopa Banku.

Aktywa i pasywa powiązane ze stopami procentowymi zależnymi od innych, niewymienionych w pkt 1-3 stóp referencyjnych, należy przyporządkować do jednej z wymienionych w pkt 1-3 grup na zasadzie podobieństwa z odpowiednimi stopami referencyjnymi, kierując się np. uzależnieniem kierunków i wielkości zmian stóp referencyjnych od tych samych czynników zewnętrznych. Bank przyjmuje następujące kryteria przyporządkowania kwot aktywów i pasywów wrażliwych na zmianę stóp procentowych do terminów przeszacowania:

- 1) aktywa i pasywa, którym przypisana jest stała stopa procentowa, przyporządkowuje się do przedziałów przeszacowania w oparciu o terminy zapadalności/wymagalności; w szczególności lokaty O/N kwalifikowane są do przedziału „1 dzień”,
- 2) aktywa i pasywa, którym przypisana jest zmienna stopa procentowa, przyporządkowuje się następująco:
  - a) zależne od stopy redyskonta weksli NBP – do przedziału „ $> 2 \text{ dni} \leq 1 \text{ miesiąca}$ ” o ile z umowy nie wynika inny termin przeszacowania,
  - b) zależne od stawki WIBID/WIBOR – do przedziałów wynikających z możliwie najszybszej jej zmiany w odniesieniu do daty sporządzania analizy, (w szczególności jeżeli zapis umowy przewiduje, że oprocentowanie ulega zmianie w pierwszym dniu kolejnego miesiąca kalendarzowego to terminem przeszacowania jest „1 dzień”)
  - c) zależne od stopy Banku – do przedziału „ $> 1 \text{ miesiąca} \leq 3 \text{ miesięcy}$ ”, o ile z umowy nie wynika inny termin przeszacowania.

Na dzień 31 grudzień 2018 roku aktywa oprocentowane wynoszą 689 993 tys. zł, pasywa oprocentowane wynoszą 481 859 tys. zł, co daje wskaźnik relacji aktywów do pasywów na poziomie 143,19%. Ogółem występuje luka dodatnia w wysokości 208 134 tys. zł, która została rozłożona w przedziałach przeszacowania głównie do 3 miesięcy.

Ryzyko stopy procentowej w Banku kształtuje się na podwyższonym poziomie. Szacowana zmiana wyniku odsetkowego z tytułu ryzyka przeszacowania i bazowego łącznie (test warunków skrajnych) - przy założonym spadku stóp procentowych o 2 pp. na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosła 5 247 tys. zł, stanowiąc 8,2% funduszy własnych Banku. Bank posiada 40,6% aktywów oraz 52,9% pasywów oprocentowanych według stałej stopy procentowej. Pozostała część aktywów i pasywów oprocentowanych, oparta jest o zmienną stopę procentową. Przy obliczaniu kapitału wewnętrznego na ryzyko stopy procentowej Bank przyjmuje następujące założenia: kapitał wewnętrzny na ryzyko jest obliczany jako koszt lub utracony przychód, który może się pojawić w wyniku zaistnienia sytuacji nieoczekiwanej. Koszt lub utracony przychód obliczany jest na podstawie testu warunków skrajnych. Część lub całość kwoty o której mowa, Bank może zabezpieczyć z wyniku finansowego zaplanowanego na dany rok obrotowy. Dodatkowym wymogiem kapitałowym dla ryzyka jest kwota, o jaką koszt lub utracony przychód przekroczy akceptowalny poziom ryzyka - tzw wskaźnik wrażliwości, obliczony jako iloraz zaplanowanego wyniku finansowego do planowanych funduszy własnych.

Kapitał wewnętrzny z tytułu ryzyka stopy procentowej na dzień 31 grudzień 2018 roku wynosił 1 422 tys. zł stanowiąc 2,2% funduszy własnych Banku, limit alokacji kapitału wewnętrznego wykorzystany został w 73,5%.

Wyszczególnienie:	Terminy przeszacowania:								
	Razem:	a'vista	od 1 do 30 dni	pow. 1 m-ca do 3 m-cy	pow. 3 m-cy do 6 m-cy	pow. 6 m-cy do 12 m-cy	pow. 1 roku do 2 lat	pow. 2 lat do 5 lat	powyżej 5 lat
Aktywa wrażliwe na zmianę oprocentowania	689 993 168,49	350 700 119,90	168 831 930,40	115 523 385,07	23 273 727,76	31 596 730,60	51 065,10	16 209,66	0,00
Pasywa wrażliwe na zmianę oprocentowania	481 859 029,74	64 036 651,07	37 381 169,42	266 282 798,03	113 447 415,83	263 513,64	117 840,00	329 641,75	0,00

47.2. Na temat obciążenia ryzykiem kredytowym, w tym sumy wartości ekspozycji kredytowych będących aktywami lub zobowiązaniami pozabilansowymi, pomniejszone o wartość utworzonych rezerw celowych i odpisów aktualizujących bez uwzględnienia zabezpieczeń prawnych, która jest podstawą kalkulacji wymogu kapitałowego, o którym mowa w art. 128 ustawy – Prawo bankowe:

Na dzień 31.12.2018r. należności kredytowe (wg. wartości nominalnej) wynosiły 379 744 627,37 zł. Wartość portfela spadła w stosunku do ubiegłego roku o 18 266 488,62 zł. Strukturę portfela z uwzględnieniem kategorii ryzyka zaprezentowano w poniższej tabeli (wg. wartości nominalnej)

Wyszczególnienie	31-12-2017r.		31-12-2018 r.		dynamika
	wartość	struktura %	wartość	struktura %	
Kredyty ogółem:	398 011 115,99	100,00	379 744 627,37	100,00	95,41
normalne	351 865 296,95	88,41	334 712 423,91	88,14	95,13
pod obserwacją	18 967 283,77	4,77	23 463 722,84	6,18	123,71
Kredyty zagrożone	27 178 535,27	6,83	21 568 480,62	5,68	79,36
poniżej standardu	5 416 140,00	1,36	530 023,17	0,14	9,79
wątpliwe	1 332 696,27	0,33	1 013 380,29	0,27	76,04
stracone	20 429 699,00	5,13	20 025 077,16	5,27	98,02

Powyższa tabela przedstawia jakość portfela kredytowego Banku, którego miarą jest wskaźnik ryzyka działalności kredytowej, tj. udziału kredytów zagrożonych w kredytach ogółem. Wskaźnik jakości kredytowej (bil brut) na dzień 31 grudzień 2018 roku wyniósł 6,55%.

Wskaźnik pokrycia rezerwami celowymi należności zagrożonych (wg wartości bilansowej brutto z wyłączeniem odsetek) od podmiotów sektora niefinansowego i instytucji rządowych lub samorządowych wyniósł 53,55% (minimalny poziom 30%).

W tabeli poniżej zaprezentowano wartość ekspozycji kredytowych, będących aktywami lub ekwiwalentem pozabilansowym (po zastosowaniu współczynnika wsparcia), pomniejszonymi o wartość rezerw celowych i odpisy aktualizacyjnych bez zabezpieczeń prawnych, które są podstawą wymogu, o którym mowa w art. 128 ustawy Prawo bankowe oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013r.

Wyszczególnienie:	Wartość ekspozycji:	Wartość ekspozycji ważonej ryzykiem:	Wymóg kapitałowy:
Ekspozycje wobec rządów centralnych lub banków	20 677 052,93		
Ekspozycje wobec samorządów regionalnych lub	24 097 509,31	4 499 501,86	359 960,15
Ekspozycje wobec podmiotów sektora publicznego	3 108 482,56	864 386,10	69 150,89
Ekspozycje wobec wielostronnych banków rozwoju			
Ekspozycje wobec organizacji międzynarodowych			
Ekspozycje wobec instytucji	339 821 489,45		
Ekspozycje wobec przedsiębiorstw	60 032 602,27	41 634 169,67	3 330 733,57

Ekspozycje detaliczne	51 641 402,66	25 967 200,01	2 077 376,00
Ekspozycje zabezpieczone hipotekami na	249 455 822,28	199 422 293,50	15 953 783,48
Ekspozycje, których dotyczy niewykonanie	15 284 146,33	21 701 783,95	1 736 142,72
Ekspozycje związane ze szczególnie wysokim	5 197 842,00	7 796 763,00	623 741,04
Ekspozycje w postaci obligacji zabezpieczonych			
Ekspozycje stanowiące pozycje sekurytyzacyjne			
Ekspozycje wobec instytucji i przedsiębiorstw			
Ekspozycje w postaci jednostek uczestnictwa lub	2 200 919,91	2 200 919,91	176 073,59
Ekspozycje kapitałowe	10 604 264,00	11 873 360,00	949 868,80
Inne pozycje	43 013 596,00	30 160 958,64	2 412 876,69
RAZEM:	825 135 129,70	346 121 336,64	27 689 706,93

Na dzień bilansowy wystąpił dodatkowy wewnętrzny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego w kwocie 569 595,57 zł. Kapitał wewnętrzny z tytułu ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosił 28 259 tys. zł stanowiąc 43,8% funduszy własnych Banku, limit alokacji kapitału wewnętrznego wykorzystany został w 65,4%.

Wartość zabezpieczeń prawnych oraz innych pozycji wpływających na pomniejszenie wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego.

Poniższa tabela przedstawia wartość zabezpieczeń prawnych w postaci - kaucji oraz gwarancji BGK - umożliwiających przypisanie ekspozycji kredytowej wagę ryzyka 0% - kwota zaangażowania stanowi ekspozycje po odliczeniu korekt wartości i rezerw.

Pozycja		Stan na 31-12-2018
Ochrona rzeczystwa	Kucje - bilans	950 890,99
	Kaucje - pozabilans	514 141,84
Ochrona nierzeczystwa	Gwarancje BGK	17 067 655,07

48. Analiza wiekowa przeterminowanych na dzień bilansowy wszystkich rodzajów aktywów finansowych w podziale na aktywa finansowe, w przypadku, w którym nastąpiła utrata wartości, i pozostałe aktywa:

Wyszczególnienie:	Aktywa finansowe z rozpoznaną utratą wartości:	Rezerwa celowa/Odpis aktualizujący:	Aktywa finansowe bez rozpoznanej utraty wartości:	Rezerwa celowa/Odpis aktualizujący:
Nieprzeterminowane	3 003 608,00	26 993,00	693 112 944,00	164 347,00
Przeterminowane od 1 dnia <= 30 dni			3 830 403,00	6 643,00
Przeterminowane > 30 dni <= 90 dni	1 684 537,00	16 709,00	9 880 863,00	10 390,00
Przeterminowane > 90 dni <= 180 dni	597 080,00	159 252,00	369 276,00	
Przeterminowane > 180 dni <= 1 rok	3 579 078,00	334 513,00	5 354,00	
Przeterminowane > 1 roku	16 120 789,00	12 841 218,00		

Dane w pełnych zł.

49. Informacje o charakterze i celu gospodarczym zawartych przez Bank umów nieuwzględnionych w bilansie w zakresie niezbędnym do oceny ich wpływu na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy Banku - nie dotyczy.

50. Informacje o prowadzonej przez Bank działalności powierniczej – nie dotyczy.

51. Informacje o sekurytyzacji aktywów Banku – nie dotyczy.

52. Informacje z zakresu rachunku przepływów środków pieniężnych:

52. 1. Określenie środków pieniężnych przyjętych do rachunku przepływów środków pieniężnych, w tym ich strukturę na początek i koniec okresu sprawozdawczego:

Wyszczególnienie:	Stan na 31.12.2017 r.		Stan na 31.12.2018 r.	
	Wartość w zł:	Struktura w %:	Wartość w zł:	Struktura w %:
Kasa i operacje z Bankiem Centralnym	12 674 870,39	15,17	12 592 619,21	16,01
Należności od sektora finansowego w rachunku bieżącym	70 861 097,04	84,83	66 038 265,51	83,99
RAZEM:	83 535 967,43	x	78 630 884,72	x

52. 2 Wyjaśnienie na temat przyjętego podziału działalności na operacyjną, inwestycyjną i finansową:

Działalność operacyjna - jest to podstawowy rodzaj działalności Banku oraz inne rodzaje działalności niezaliczone do działalności inwestycyjnej lub finansowej.

Działalność inwestycyjna – jest to działalność, której przedmiotem jest nabywanie lub zbywanie rzeczowych aktywów trwałych,

wartości niematerialnych i prawnych, długoterminowych inwestycji, krótkoterminowych aktywów finansowych oraz wszystkie związane z tym koszty i korzyści, z wyjątkiem dotyczących podatku dochodowego.

Działalność finansowa - jest to działalność, której przedmiotem jest pozyskiwanie innych, niż działalność operacyjna, źródeł finansowania, w tym także zwiększających kapitał własny, lub ich spłata oraz związane z tym pieniężne koszty.

52.3 Wykaz korekt oraz wpływów i wydatków do pozycji: "Pozostałe korekty", "Pozostałe wpływy" i "Pozostałe wydatki", których kwoty przekraczają 5% ogólnej ich sumy z danej działalności.

Przekroczenie 5% ogólnej ich sumy z działalności operacyjnej w pozycji "Pozostałe korekty" wynika głównie z ujęcia kwoty 799 666,67 zł, która dotyczy aktywów przejętych za długi przeznaczonych do zbycia.

52.4 Przyczyny powstania różnic pomiędzy zmianami stanu pozycji w bilansie oraz zmianami tych samych pozycji wykazanymi w rachunku przepływów środków pieniężnych:

Pozycja A.II.11 Zmiana stanu zobowiązań wobec sektora finansowego - została pomniejszona o zmianę dotyczącą spłaty kredytów na rzecz innych banków w kwocie 519 480,00 zł, która została ujęta w pozycji C.II.1.

53. Informacje w odniesieniu do sprawozdania finansowego sporządzonego za okres sprawozdawczy, w ciągu którego nastąpiło połączenie Banku z inną jednostką - nie dotyczy.

54. Informacje o wspólnych przedsięwzięciach, które nie podlegają konsolidacji - nie dotyczy.

55. Dane o wartościach instrumentów finansowych klientów, zapisanych na rachunkach papierów wartościowych, wycenionych według zasad określonych w rozporządzeniu na ostatni dzień okresu sprawozdawczego – nie dotyczy.

56. Informacje o towarach giełdowych klientów w ujęciu wartościowym i ilościowym - nie dotyczy.

57. Informacje, które mogłyby w istotny sposób wpłynąć na ocenę sytuacji majątkowej, finansowej oraz wynik finansowy - nie dotyczy.

Zarząd ESBANKU Banku Spółdzielczego

Prezes Zarządu Jacek Zacharewicz

Wiceprezes Zarządu Tomasz Kotlewski

Wiceprezes Zarządu Paweł Braszczyński

Radomsko, 15-03-2019 00-00-00

(miejsce i data sporządzenia) pieczęć firmowa